

Ltn

✓ 1517

ՆՕԴԵՅԻ

1999

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՈՅԱՆԱԻՈՐՆԵՐ ԵՒ ԵՐԳԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

ԳԵՈՐԳ Ս. ԽԱՐԱԶԵԱՆՑ

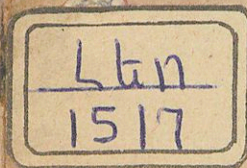
ՕԶՆԵՑԻ

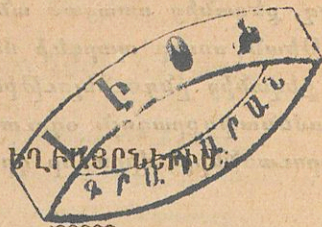
ԹԻՖԼԻՉ

պարան Մովսիսի Վարդանեան

1885

ՀԱՅ ԵՂԱՅՐԱՅԻՄԹ.

«Նժդեհի բանաստեղծութիւնները» որ առ այժմ բաղկանում է տասն զրքերից, իւրաքանչիւրը հարիւր ոտանաւոր գրուածներով, ծնունդն է մեր երկասիրութեան, գրուած տասն կամ աւելի տարիների միջոցում:

Ի նկատի ունենալով մեր ոչ բարձր զիրքը ուսումնական ասպարիզում, ցայժմ չէինք լանդընում այդ մեր անմեղ մտքերը լոյս աշխարհ հանել. բայց հրապուրուելով մեր միքանի բարեկամների տուած խորհրդից, և ստիպուած թախանձանքներից՝ առ այժմ հրատարակում ենք միմիայն միքանի հատը նրանցից, որոնք եթէ կուենան միորեւ արժէք, եթէ կընդունուին մեր սիրելի հայերից, մենք կըխրախուսուենք շարունակելու մեր լուծան ձգել Ազգային լաւաջադիմութեան գանձանակի մէջ. — մեզ համար վարձատրութիւն հաշուելով միայն դրանից ազգին հասուցուած բարոյական օգուտը. — եթէ կար միայն:

Доз. Пензу. ою. Тифли., 13 Ноября 1884 года.

Тил. И. Вартанянца прот. Тройц. ц. д. № 11

38 1519

4512-60

Ընդունիր հարազատ որդուդ նուէրը, ո՛վ ազգ,
որ իւր կարեաց չափ կամեցել է երախտահատուց լի-
նել քեզ, քեզանից ստացած անգին նուէրի—հայա-
խօսութեան, սուրբ պարգևի մասին, որը եթէ կը-
գտնէ քեզանից ընդունելութիւն՝ մատակարարելով
գէթ ամենափոքրագոյն օգուտ, այն կըլինի բախ-
տի հարուածներէից վիրաւոր գրողի համար բախտ:

Ընկալուչ՝ ուղղիչ— քննադատութեանց
քաջազէտ հայ եղբարցդ, Գեորգ Ս. Խա-
րազեանց Օձնեցի:

Ի 1884 ամի:

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՅՈՒ ԲՈՂՈՔԸ.

Յափշտակուած էք, գիտնական եղբարք,
Խօսքեր, յաւիտեան խօսքեր էք խօսում.
Առանց քննելու մեր դիրքն հոգևարք,
Թոյլերիս՝ ոյժ էք երևակայում.
Եղբարք, գործնական զննութեան առէք,
Ընկած ենք, մեր մէջ ոչինչ կըգտնէք:

Լոկ զրջով, մըով մեզ զգզեցիք,
Մերթ մի տոկուն տարր, մերթ ոյժ կարծեցիք.
Սիրածին չէ որ անձամբ կայցելեն,
Ըզձի առարկին աչքով կըդիտեն.
Փոքր ինչ նեղացէք, եղբարք, տես եկէք,
Ընկած ենք, մեր մէջ ոչինչ կըգտնէք:

Պիտոյ չեն, եղբարք, մեզ՝ ձեր տքնել,
Գրասեղանի մօտ ճիգ թափել քրտնել.
Պատրաստ հող չունինք—այդ չենք ընդունում,
Ապրուստի դիւրին դեռ ձեւ ենք հայցում.
Քիչ կոշտ ապրեցէք, մեզ մօտ գործեցէք,
Ընկած ենք, մեզ մօտ ոչինչ կըգտնէք:

Մեզ Ձինարէն է՝ «Ազգ», «Ազգայնութիւն»,
Ծիծաղական միտք նորա գոյութիւն.
Այնքան զեղծմունք ենք կարդւորից տեսել,
Որ սկսել ենք ուսումն էլ ատել.

Եկէք մեզ գործով օրինակ տուէք,
 Ընկած ենք, մեզ մօտ ոչինչ կը գտնէք:
 Եկէք փորձեցէք պառկել մերկ գետնին,
 Կէս-սնունդ՝ տոկալ տօթին ու ցրտին,
 Միշտ հայցւոր մանկտւոյն «քչով» պահեցէք,
 Սնվերջ պահանջները լրիւ հատուցէք,
 Տեսնենք յաջողուած մի բան կը գտնէք:
 Մեզանից բերրի հողն է խռովել,
 Արդիւնքների փոխ ախտերն են աճել.
 Երկինքը մեր ձայնն ալլես չէ լսում,
 Պիղծ ձեռքերով է մեր նուէրքը մատչվում.
 Սորանց իրական ճար պատրաստեցէք,
 Ընկած ենք, մեզ մօտ ոչինչ կը գտնէք:
 Հերիք է, եղբարք, ինչ վրդովեցիք,
 Ոչ այլը, դուք ձեզ գնահատեցիք.
 Քեասիբ գիւղացուն հաց ու ջուր տուէք,
 Կառաժարելու կերպերն ուսուցէք.
 Դրականաբար թէ սրանք կանէք,
 Յայնժամ՝ յուսացէք, մի բան կը գտնէք:

ՀԱՄԲԱԻ ՏՈՒԷՔ.

«Համբաւ տուէք հայրենիքից,
 է՛յ անտարբեր սուլող հողմեր,

Տիտաններեայն աշխարհից
 Հաղորդեցէք ուղիղ լրեր»:

— «Հայրենիքդ է ամայացած,
 Հեռքը չկայ տիտանների,
 Գետնախշտի կան վայր ածած,
 Կմախքները գաճաճների:

«Համբաւ տուէք հայրենիքից,
 Ո՛վ երկրագէտ մեծ լուսաւորք,
 Այն արդիւնոտ ոսկու հանքից,
 Եղէք ճշտին համբաւաւորք»:

— «Հայրենիքդ է աղքատացած,
 Զունին չոր հաց մէր ու մանուկ,
 Դաշտ ու հանքեր կան խափանած,
 Ծուլացած են ձեռքեր-բանուկ:

ԶՄՐԱՆ ԱՌԱՒՈՏ.

Զմրան առաւօտ ամպամերձ երկին,
 Զիւնասաւան գիւղ քամակալն երթկին.
 Զկայ հողմ ու բուք, սաղախն է փչում,
 Օրթ-օջախից ծուխը երկինք բարձրանում:
 Դլախտան միջին, օջախը պատած,
 Կիսամերկ մանկունք կան դողով կկղած,

Ճնդում են վնդում, ուտելիք հայցում,
 Յրաիցը խթւում կրակը մտնում:
 Հայր, մայր, տատ ու պապ տխրութիւն հագած,
 Մերթ բարկանում են մնում սգառած.
 Ի՞նչ կայ, որ ինչ տան քաղցած փոքրերին,
 Ոչ պարկումն ալիւր, ոչ հաց կայ տաշտին:
 Երէկ էր տարաւ անդուլթ վաշխառուն
 Աղքատ ընտանեաց սնունդ ու պաշար,
 Հաշուեց ու բարդեց «շահը» շահերուն,
 Տոկոսն ստացաւ, մուրհակը դեռ կար:
 Յուսալիւր հոգով երկինքը չուէլ,
 Օդն էր այսալիւր, սանդուղքը կոտրած.
 Անդուլթ սառնասիրտ մարդոցը դիմէլ,
 Ապարդիւն կըլինէր հազար խնդրուած:
 Բողոք արձակէլ դէպ պայծառ երկինք,
 Եւ այդ խեղդվում էր— կային օդայինք.
 Ապրել լոկ օգով, կրակի գոլով —
 Եւ ի հարկէ այդ անհնարին էր:
 — «Օրթ-օջախի ծուխ, վկայ ինքնատես,
 Երկինք ես դնում բարդվում դիզանում.
 Պատմի՛ր՝ անդ տեսած աղէտքդ պէս-պէս,
 Ասա՛ քաղցածներն հացիկ են հայցում:
 Պատմի՛ր կայ մի տեղ մեծ առատութիւն,
 Պարէնի աւելն շներն են ուտում.
 Միւս տեղ՝ կենսաւեր մեծ աղքատութիւն —
 Գերացած շների մնացորդն են հայցում:

Ծուխն էլ զլացաւ պատմել իւր տեսած,
 Թէ երկինքն էր բարկ երեսն սքօղած,
 Անգօր եմ վճռել այդ ներհակ դրուլթիւն,
 Խրճթին տիրում է դեռ աղքատութիւն:

ՀԱՅ ԿԻՆ.

(Նախապաշարմունքներ)

Հայ կին, եկաւ նոր տարին,
 Որձկականչին դուրս գնա՛,
 Տուն բեր փայտեր քո գրկին,
 Որ ողջ տարին լաւ գնայ:

Հայ կին, կաղանդ լուսացաւ,
 Սփռի՛ր դռնումդ կարմիր շոր,
 Անցցնես տարին որ անցաւ,
 Միշտ ունենաս կարմիր օր:

Հայ կին, աչքաուլունքներ
 Կարի՛ր մանկանդ թիկունքին,
 Որ տրաքուած չար աչքեր
 Նազար չտան մաեուկին:

Հայ կին, երեկոյ դառած
 Աղբ չտանես աղբահար,
 Որ կըտեսնես յետ դառած
 Մալ ու դովլաթդ, անհամար:

Հայ կին, որրանը մենակ է,
Աղբիւրն ես գնում ջուր բերել,
Մանկանդ դէտը շամփուրն է,
Դիր պահապան, կան չարեր:

Հայ կին, բողջիդ ասեղ դիր,
Հուրի մալաք որ քաջքեր
Են հանապազ ի խնդիր
Տար-բեր կանեն քո շորեր:

Հայ կին, կրակի վրից
Տաք-տաք ջուրն ես վեր ունում,
Ե՞ր հրեշտակին կարեկից
«Շօրս բառօնօն չես ասում:

Հայ կին, մանուկդ է վախել,
Եօթ սեան տակից հող վերառ,
Մէջ մազիդ հետ խմացուր,
Այդ է ճարը, չես խելառ:

Հայ կին, մանուկդ է հիւանդ,
Ունի եարայ, բկացաւ,
Խաչերն արա՛ քարուքանդ,
Նազոն փալովը իմացաւ:

Հայ կին, երաշտ է անում,
«Նուրի» շինիր ու շրջիր,

Փայ հաւաքիր տոպրակում,
Էքսը առում չութ վարի:

Հայ կին, ունես այլեայլք...
Գնա խաչում նղաւիր,
Պատգամ ուղեն շատուր այլք,
Բառեր շարիր, գուշակիր:

Հայ կին, աղջիկդ է տնքում,
Աչք է տուել դրացին,
Տատն է հմուտ այդ բանում
Պատրաստ ասեղը ձեռքին...

Հայ կին, գիւղումի կճճի
Ցողա—մայա՛ սուրբ ջրից,
Լցրու մէջը մատնոցի
Ձախը ձախ,—աջ պտուտը բեղմնալից:

Հայ կին, որ մէկը շարեմ,
Հազար գիտեմ այսպիսիք,
Կլնի՞ որ ձեզ նկարեմ
Լուսաւորուած գեղադիրք:

ՄԱՆՈՒԿԸ ՀՕՐԸ.

—«Հայրիկ սիրելի, ամբողջ աշխարհում
Ամեն մի ըոպէ մանկունք են ծնվում,

Ինչո՞ւ չէ լցվում հապա մեր աշխարհ,
Դատարկ անապատ դեռ որքան տեղ կար:

— «Ուղիղ ես դատում, մանուկ հարցասէր,
Մարդերով աշխարհս անշուշտ կըլցուէր,
Միայն մահ, հուր, սուր, ժանտախտ մահաբեր
Մերժում են բնութեան այդ անբաւ հրաւեր:

— «Հայրիկ սիրելի, ամբողջ աշխարհում,
Որքան կենդանիք են արտադրվում,
Հապա էր. սար ձոր՝ պիտան անպիտան,
Անասնոց խմբի չէ դառնում կայան:

— «Ուղիղ ես դատում, մանուկ հարցասէր,
Այդ քո ասութիւն իրաւ կըլինէր,
Թէ մէկը մէկին՝ մարդը բոլորին,
Կարեաց ազդումով միշտ չզոհէին:

— «Հայրիկ սիրելի, ամբողջ աշխարհում
Որքան բուսականք են կեանք ստանում,
Ամեն մի դարուն աճում բարդաւած,
Գետնին խիւս տալիս իրանց մնացած:

— «Ուղիղ ես դատում, մանուկ հարցասէր
Այդպիսով գետինը շատ կընդարձակուէր,
Թէ անբաւ թուով անհուն շնչաւորք
Կեանք ստանալում չլնէին տարփաւորք:

— «Հայրիկ սիրելի, ամբողջ աշխարհում
Որքան մեծ գետեր են ծովը լցնում,
Ե՞ր մեր երկրագունդ չէ դառնում մեծ ծով,
Ինչո՞վ կայ ցամաք, որով ապահով:

— «Ուղիղ ես դատում մանուկ հարցասէր
Մեր այս երկրագունդ ծովի կըփոխուէր,
Չլինէր ծնունդ եթէ ջերմութեան,
Գետերն ու սահանքն ողջ աղբերական:

— «Հայրիկ սիրելի, ամբողջ աշխարհում
Որքան ձեռք բանում, ճակատք են քրտնում,
Այս մեր ընդարձակ բոլոր աշխարհում
Հապա էր ողջը չեն հարստանում:

— «Ուղիղ ես դատում, մանուկ հարցասէր,
Ամեն մի մարդի քրտինքը կօհնուէր,
Եթէ շռայլութեան անպիտան հոգին
Չլինէր տիրած բոլոր աշխարհին:

ՄԻ ԵՐԵԿՈՅ.

Մի երեկոյ նստած էի
Ջահելների հետ մէլիսանում,
Քաթիպայի «Ազատ երգեր»
Ոսկեղէնիկն էի կարդում:

Կարդում էի յարմարցնում
 Լսողների տաք ականջին
 Իմաստալից դարձուածքները՝
 Ռամիկ բառով թույլ և չնչին:

Յանկարծ մէկը մեր ակմբից
 Այսպիսի հարց առաջարկեց,
 Փայլուն գինու լիք բաժակը
 Երբ մինչ յատակը դատարկեց:

— «Մթթէ չունինք մենք թագաւոր,
 Որ կարդում ես այդպէս բաներ,
 Եւ հերիք է առաջ գնաս,
 Կրակեցիր դու մեր ջաներ:

«Ինչո՞ւ չունինք, ես խօսացի,
 Կայսրն Ռուսաց ահեղագին,
 Որդիասէր մի հօր նման
 Մեզ տուել է իւր հովանին»:

— «Այդ ես գիտեմ, տօ դու չիմար,
 Հայախօս իշխան եմ ասում,
 Ուրիշ երկրում օտար հողում
 Որ հային լիճի պաշտպանում:

Երեսունից աւել տիրողք
 Դու հաշուեցիր երկրագնդում,
 Գէթ մի հայ էլ չկայ հապա
 Այդ վեհերի փառքոտ շարքում:

Դու խաբում ես, ես լսել եմ,
 Լաւ չեմ չիշում թէ որ երկրում,
 Հայի հաւատն է տարածուած,
 Այնտեղ հայն է թագաւորում»:

Միայն ծիծաղ, կողծակ ծիծաղ
 Այդ յայտնութիւն ինձ նուիրեց,
 Աշխարհագէտ մեր չիմարը
 Ամաչելուց հազիւ թէ լուեց:

«Ես քեզ կասեմ, իմ սիրելի,
 Թէ որ երկրում և որ տեղում» —
 Տգիտութեան մայր քաղաքում
 Է քո հայը թագաւորում»:

ՅՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ ԱԻԵՐԱԿՈՒՄ.

Ի՞նչ ունիմ, ինչ տամ, ո՞վ սրբազան վայր,
 Աւեր դրութեանդ խուն ինչ սփոփանք.
 Տառապեալ ծերուկ, որդեկորոյս հայր,
 Ի՞նչ տամ քեզ միւիթար. — շինեմ ինձ պարծանք:
 Վերապատուելի այդ արձաններին
 Ի՞նչ ձօնեմ նուէր, պարտքս կատարեմ,
 Հայրենեաց ձրքի չիշատակներին
 Ի՞նչ պատիւ տաճեմ — խորշոմքը շպարեմ:
 Վեհ գեղարուեստի այդ բեկորներին,
 Դիտապաստ ընկած ծաղկեն կարներին,

Հոյակապ—կիսեղծ հայկեան տառերին
Ո՞րպիսի ընծայ տամ ես մեծագին:
Մահամերձ դիմօք, ով դու երկնաշուք,
Ի՞նչ ես թախանձում աղքատ ասուրից՝
Ունի նուիրել լոկ զոյգ արտասուք
Մամուտ սեղանիդ՝ իւր հոգու խորքից:

ԳԵՂԱՄԱՅ ԾՈՎԻ ՄՕՏ.

(Անցեալի յիշողութիւն)

«Յօլն, արև, վանիւր ամպեր խաւար երկնքից,
Թօթափիւր քեզ միանգամայն մաշող տանջանքից,
Ընկէք, ալիք հանող հողմեր, չորեք անկիւնից,
Քիչ նիրհեցէք, յետ կասեցէք անմիտ բաղձանքից:

Հանգիւր, ծովակ, մեղմ հորդան տուր անոյշ ալիքով,
Խաղաղ դէմքիդ ակօսները բարդիւր քով է քով,
Եկէք ի տես, ոսկեայ ձկներ, թնչ էք յապաղում,
Ծովին թիկնած, սիրով վառուած երկաթն է կռուում:

Կապոյտ ծովակ, էր վախեցար, գոյնդ փոխեցիր,
Այն ապակեայ կերպարանքդ կարմիր ներկեցիր,
Երկբլու առար բոմբիւններից արդեօք ահարկու
Թէ ներկուեցիր վարդի գունով իբր արիւնարբու:

Վանդակապառ թէ յովազի զարդը՝ քեզ ազդեց,
...ը այդ տխուր մակերևոյթդ յաղթութեամբ պսակեց,

Թէ տեսնելով նուիրմունքը առիւծ քաջերին,
Ռոպէական ցնցում տուիր քո կերպարանքին»:

Ծովակն, անոյշ ալիք հանեց, աղի արտասուեց,
Յափշտակուած գերավարիս երկու խօսք ասեց.
«Այդ արկածներ եկան անցան, առան ստուար ծածք,
ձեպիւր այլուր, դիտիւր ցաւով, դու նորոգ արկածք»:

ԱԻԵՐԱԿԻ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ.

Ալիքն երեսին, կնճիւր ճակտին,
Ինձ դիմաւորեց մի բարկ հայեացքով,
Այց էի ելել երբ աւերակին,
Երբ շրջում էի հինը քննելով:

Ես նյատկառանքից եղած յաղթահար,
Մինչդեռ կամեցայ խոնարհ բարեւել,
Սուրբ աւերակից դարձած աղբահար,
Անցեալի համար մի բան հարցնել:

Հեզնական կերպով նա քիչ ինձ նայեց
Իբրև մի ապուշ—բայց իշխանաւոր.
Իբրև իւր ճորտն էի, երես դարձրեց,
Քայլում էր ճեմով մտածմունքաւոր:

Ես յանդգնեցայ (ոյժս էլ կը պատէր)
Հարց առաջարկել մռայլ ծերուկին.

Մենք մենակ էինք չորս կողմն անտառ էր,
Տաճարի քամին սփռում էր քամին:

«Խնդրեմ, ո՞վ ծեր պապ, փոքր ինչ զիջանիլ,
Օտարին պատիւ, այդ դուք լաւ գիտէք,
Թշուառ քարերից, ինչ մի բան պատմել,
Այդու՛ պատմութեանը՝ կօժանդակէք»:

Ծերուկն անմուռնչ, ինչպէս նկատեցի,
Հոգեպէս ցնցուեց, սաստիկ զայլացաւ,
Կրծքին զարկելով արաւ նշանացի
Կատաղած կերպով և կուրծքը բացաւ:

Ձարմանք ինչ պատեց. երկաթեայ կրծքում՝
Դղրդուած հոգով այսպէս եմ կարդում՝
«Ես աւերեցի իմ հզօր ձեռքով
Դրտնքի պտուղ այս վեհ շինութիւն,
Այն մեծ պատմական հատու բրէնով.
Ինչ անուանում են «սև ատելութիւն»:

ԻՄ ՎԱՐԴԻՆ.

Ծերացիր, է՛վ փարեղի վարդս, թոշնիր, թառամամիր,
Գունատուած զառամիր,
Թո՛ղ ողբայ, հեկեկայ աւերող երգերով երկնածիր
Բիւլբիւլը ցաւակիր.

Ձոհուիր լիովին ամբան անգութ կիզող շոգերին—
Կենսահատ թոքերին.

Անցաւ Մայիսը, յունիսեան խորշակները լափիր,
Թերթիկներդ թափիր:

Սիրահար սոխակը դուրս կըգայ գեղիդ այցելու,
Կարմիր վարդ հայցելու.

Կըտեսնէ զէնքերդ բուժ ոստիկներդ անզինակիր,
Ձի կարդալ սիրոյ գիր.

Ել անձրևն անգօր է նոր ի նորոյ քեզ կեանք շնորհել,
Այդ կեանքդ կաղդուրել:

Վերջին անգամ կենառիթ բուրաստանդ բարեւիր,
Վշտալիր հեռացիր,

Բամուռն տուր մետաքսեայ փայլուն առէչք պսակներդ
Դժգոյն թերթիկներդ,

Յրուիր երկրագնդում թռչող ամպերին մածիր,
Տիեզերքն օծիր,

Սիրազուրկ սոխակը թող անկեանք թփերիդ տակին
Աւանդէ իւր հոգին,

Աճիւնդ լինի նորան ամբիծ—հանգիստ գեղադիր,
Բաղդեր ոչ պատիր:

ՀՐԱԺԵՇՏ.

Հեռանում եմ քեզանից, ո՞վ իմ պաշտելի,
Արտասուքը աչքերիս, թախիծները կրծքիս,
Դղրդուած վշտերից, իմարուած հոգով ցաւալի.
Փռւշ տատասկ կարծելով—ինչ անյայտ ուղիս:

Այնտեղ ես կամաւ կրբանտարկուեմ,
Այդ անխուսափելի հարկն է պահանջում,
Մեծ լուսաւորների ու ամպերի հետ քեզ բարեւ
կըղրկեմ.

Կըլիշեմ սխրալի անցեալքը անկշտում:

Երբ արեգակը ճառագայթէ իւր շառաւիղները
քեզ վերայ,

Իմացիւր, այդ սրտաբուլղիս բարևս է թափում.

Երբ լուսինը սաւառնէ բացօթեայ անկողնումդ
քեզ վրայ,

Իմացիւր, այդ ոլացած հոգիս է քեզ նուիրվում:

Երբ ամպերը դիզուեն, արտմեն, թափեն ցօղ գեւ-
ղաշուք,

Իմացիւր, այդ է իմ ծովացեալ ահանց արտասուք.

Իսկ երբ խաւարին լուսաւորները, ամպերը որոտան,
Իմացիւր, գերիդ հատաւ կեանքից, մտաւ գերեզման:

Ե Ի Ի Ն Զ ՈՐԻ.

Եւ ինչո՞ւ չեն բախտաւոր՝
«Շամպայն», «խերէս», «մադէրը»,

Եւ ինչո՞ւ չեն բեղնաւոր՝

«Պօրտ—վէին», «րէյն—վէյն», «սօդէր»ը:

Գեղջուկ աղքատ երեխայք,
Դոցա մի շիշը ձեր մէկին,
Ես կըհաշուեմ շատ վստահ՝
Ամբողջ տարուայ ուսման գին:

Եւ ինչո՞ւ չեն բախտաւոր
«Չեստէր» «գամբուրգ» խորթ «կոգին».
Եւ ինչո՞ւ չեն բեղնաւոր՝
«Պալիկ» «իկրայ» ու «սարդին»:

Գեղջուկ աղքատ օրիորդք,
Այդ պատուէկեաց մէն մի ֆունտ,
Ամսաթոշակ անպակտորդ,
Կըտայ ձեզ մտքի սնունդ:

Փայլուն Աղայք, դուք ֆրանտ,
Դէթ քառորդ ամ ծալեցէք
Եւրոպական պրէյիսկուրանտ,
Տեղականով ապրեցէք:

Զեր ապերախտ ու անգոհ
Յայնժամ փորի փոխարէն
Մանկունք կըլինին ձեզնից գոհ՝
Ընկած թշուառ գեղերէն:

ՔԱՂԱՔԱԳԻԼԻՒ ԱՅԾԸ.

Մեծ քաղաքի մէջ, շքեղ պալատում,
Երկիրն ըստանձնող մարդերի կարգում,
ձօխ, շուայլ, հարուստ կեանքի հոսանքում
Մի քաղաքագլուխ էր խաղաղ կեանք վարում:

Ծառայ ընտանեաց, աղախնեաց շարքում
Նա մի խտուտիկ այժ էր խնամում,
Ոսկեայ զանգակիկ մետաքսեայ կապով
Կրում էր գեղ այժն իւր պարանոցում:

Գէր, հպարտ այժին՝ իւր նախահարց պէս,
Չէր երկնչեցնում, գայլ—գողի հանդէս,
Սիգական փայլով ճեմէր շակայում,
Յարգուած, ճանաչուած ամբոխի աչքում:

Այլափ ու բաղկալ, հացթուխ, խոհարար,
Չսպել լիրպ այժին—էին միշտ անկար.
Յանկացած պատառն էր անոյշ անում,
Ընդդիմանողին աքացի զարկում:

— Հը, ձայն չհանես, մեծ ուստաբաշի,
Եթէ ոչ կերթայ քամակիդ կաշի.
Այդ քաղաքագլխի այժն է սիրական,
Իւրեանն է բոլոր աչքին զիւրեկան...

ԱՅՆ ԻՆՉ ՍԻՐՏ ԷՐ.

Այն թնչ սիրտ էր իմ կրծքիս տակ բաբախում,
Որ չգիտէր ոչ գանձ, ոչ փառք, ոչ Աստուած.
Այն թնչ կեանք էր գոյութիւնս պահպանում,
Որ առանց կուր «սէր»ով էի յաղեցած:

Այն թնչ իղձ էր վառ ցանկութեամբ պարարուն,
Երանաւէտ, որ ինձ յոյս էր ներշնչում.
Այն թնչ փափագ ողջ լիութեամբք պատարուն,
Որ անվաղձան ինձ սուրբ բախտ էր աւետում:

Այն թնչ օր էր զարնան, որ զաշտն ու արև,
Ինձ՝ կարծեցնէր մետաքս, ոսկի թանկագին.
Այն թնչ գիշեր, լուսին աստեղքն ակներև
Համարուէին արծաթ, գոհարք ինձ բաժին:

Այն հրաշք էր չնաշխարհիկ գերբնական,
Մատող կեանքի նօրան սէրն էր ստեղծել.
Մոխիր կեանքին առհաւատչեայ երկնական՝
Այն մարգասէր երկնից Պետն էր պարգևել:

Բայց գտնուան բնութեան ոսոխ սև հոգիք,
Բանադրեցին այդ երկնաշունչ որ հրաշք.
Օրոպակաս վիժած, հոգով փուռ մարդիկ —
Եղեռնազատ, որ վճռեցին այդ արարք:

Եւ ջախջախուեց սիրոյ ոսկեայ այն շղթան,
Վեր բարձրացաւ, գնաց իւր սուրբ օթեան.
Չանձրացնող խաւարն առաւ իւր ծաւալ,
Սէրն ամփոփեց կենսատարափ իւր ծաւալ:

Գնահանգիր, էջ նահատակ, այն վայրում,
Ուր՝ ազատ կեանք, խաղաղ դարերն են իշխում.
Այն սուրբ վայրից խաղաղութեան հրեշտակ
Ներքեւ դարկիր, որ ինձ առնէ իւր գաւակ:

Արգարութեան երիվարին մենք հեծած,
Ոգի՛ք տարերք թողունք փոշուն մեր ապշած.
Գանք Ժամանենք սիրոյ ստղծած այգ կայան,
Առնու լրութիւն, այն երկրագաշն հաւատչեան:

ՈՂՋՈՅՆ ՏՈՒԷՔ.

Ողջոյն տուէք գեղեցկուհուս
Փայլակնացայտ ակունքներուն,
Ողջոյն տուէք հերոսուհուս
Մարդակործան վառ գէնքերուն:

Ողջոյն տուէք ինձ սպանող
Սիրահարիս ժայռ կամքերուն,
Ողջոյն տուէք սուրբ երկնացող
Հոգեհանիս ժպիտներուն:

Ողջոյն տուէք արուեստիս
Շանթահարող ինձ կայծերուն,
Անլոյծ կապանք թշուառ զոհիս
Ալեծածան գիսակներուն:

Ողջոյն տուէք, համբոյր տուէք
Պանդխտուհուս շրթունքներուն,
Ողջոյն տուէք, յարգանք տուէք
Նորաբողբոջ ստինքներուն:

Յարգանք տուէք խոնարհական
Չաստուածուհուս պատգամներուն,
Պաշտօն տարէք ծառայական
Նորա փայլուն հրամաններուն:

Ողջոյն տուէք իմ վարդուհուս
Փտարաձայն սոխակներուն,
Ուշք տալ տուէք կոյր աչերուս
Արիւնասահ կոհակներուն:

Ողջոյն տուէք ազատուհուս
Իշխանական մրցումներուն,
Յիշել տուէք նազելուհուս
Իրեն թշուառ նախկին գերուն:

ԾԱՂԻԿ ՀՈՏՈՒՆՑ.

Ծաղիկ հոտաւէտ բալասան անգին
Տատրակ միամիտ խնջոյքի միջին,
Առաջին անգամ երբ պատահեցաք,

Սիրոյ հետ հոգիս, կեանքս ըստացաք:

Ձեզ կեանք հաշուեցի թշուառիս համար,

Թէկուզ վրդովուեն մարդիկ անհամար,

Ձեր մի սուրբ հայեացք անկիւնի խորքից

Տապալեց պոկեց հոգիս իւր տեղից:

Ժամեր են անցնում, այդ հօր է անկէզ,

Պարիւն է գալիս դահլիճում հանդէս,

Գարմօն եմ ածում, անոյշս է խաղում՝

Կաքաւի թռիչքն սիրտս է գրաւում:

Ա՛խ, ոստոստում է, առնում է պտոյտ,

Ծորում է ժպիտ, դառնում շուտափոյթ.

Ո՛հ, թագուհի է գեղեցկաց խմբին,

Տիրող պատուաւոր ամբողջ ակմբին:

Ձեմ յոգնում ածել, գտնում եմ ձեւեր,

Միշտ կլանում է ողջ եղանակներ,

Ես մտածում եմ «ո՛հ, այդ սէրն արաւ»,

Որ հոգի կտրած թռչում է իրաւ:

Գարմօն եմ ածում թռիչք հրեշտակի,

Ոստիւն կաքաւի, հաղուստներ դահճի.

Ո՛հ, սարսափում եմ, սիրտս է մօրմոքում

Հայեացքով խեղդում, սիրահեղձ անում:

Ա՛խ, ես յոգնեցայ, անոյշս տեսաւ,

Իւր նկատելուց հոգիս վշտացաւ,

Ծնորհալի նազով գլուխ է տալիս,

Հոգիս հրդեհուեց նրա հեռանալիս:

Ո՛հ, հեռանում է անկիւնը քաշվում,

Կրկին նորոգուած պարն է սկսվում,

Եւ ես ոյժ չունիմ ոչովին նայել,

Միայն անկիւնն է հոգիս գրաւել:

Աստ, իմ անգին մանեակ ոսկեշար,

Եղնիկիդ սիրել կըլինե՞հ հնար.

Թէ չես դու հրեշտակ կարիք կունենաս,

Ինքնակամ գերուդ սիրտը կիմանաս:

Խնջոյքը անցաւ, գարմօնը լուեց,

Ժամանակ սահեց, հանդէսը ցրուեց,

Արթնութեան երազ դառաւ անկիւնը,

Դեռ միշտ կըկտրէ անկիւնն իմ քունը:

ՏԱՐԻՔ ԵՐ ԱՆՑԵԼ.

Տարիք էր անցել քեզ չէի տեսել,

Ո՛վ իմ նազելի, իրական աչքով,

Հետդ գրուցել, վարսերդ շոյել

Եի միայն քնով երազով:

Ահա՛ կանգնած եմ սեամքիդ առաջին,

Ամօթխած դէմքով իբրեւ մուրացկան,

Պէլ կտրած ապշած ինձ գերող գէմքին՝

Մըցողին՝ բոլոր փայլուն լուսնկան:

Խօսէ, իմ անգին, տուր զէթ մի բարև,
Դեռ գեղիդ գերի անբախտ ասուորին.
Թող իւր կորուսած պայծառ լոյս արև,
ձառագայթ շնորհէ զրկուած դաշտերին:

Նախշունը խօսաց. Ուր կերթաս, ասաց.
Ասացի դօնախ մարտի մեծ դաշտին.
«Քեզ քօմագ եղնի պատկերն Եօթվիրաց»,
Այդ մաղթանքն էր անդ նեցուկ իմ կեանքին:

ՄԻՆՁՆԻ ԵՐԲ.

Մինչև երբ, անմահ, ով վեհ մարդ Աստուած,
Քո սպասաւորներ լոկ ձևը պաշտեն,
Հոգի ու հաւատ իսպառ մոռացած,
Անյադ գայլերին յազուրդ պատրաստեն:

Մինչև երբ, ով Պետ — «տէր տէր» ասելով,
Քո սուրբ փրկառիթ խօսքերը եղծեն,
Միայն շրթունքով լոկ ձևի համար
Երևոյթական քեզ պաշտօն տանեն:

Մինչև երբ, աներբ, հաւատքիդ հրեշտակք
Փառասէր կրքով ինքեանց մեծացնեն,
Իբրև ճշմարտի շինծու երկուորեակք
Անձներըն՝ ամբօխին՝ Աստուածացնեն:

Ել սրսկիր յերկիր — անբաւ մարդասէր,
Երկրին անծանօթ հոգուդ սրբութիւն,

Անդունդ գլորիւր հոգին մեղասէր,
Սուրբ աւետմունքդ առնու լրութիւն:

Տուր կարողներին, Աստուած անքննին,
Մարմնոյ հետ՝ հոգւոյ մտածողութիւն,
Որ ընծայ բերեն ողջ տիեզերքին,
Սար ու ձոր լցնող կամքիդ գիտութիւն:

Ի՞ՆՁ ՇԱՀԵԳԱՐ.

Ի՞նչ շահեցար սրտանց պաշտած
Քո փաղաքուշ չաստուածուհուց,
Ժուժկալութեան համեստն Աստուած,
Որ զոհեցիր նորան վաղուց:

Երբ հնար էր դեռ ուղղուել,
Տիրել՝ շռայլ շոգմոդ կեանքին,
Աշխարհի մէջ մարդ համարուել,
Վանել իմար քաղցիկ ջանքին:

Ի՞նչ շահեցար, որ շռայլեցիր
Անտրիտուր բնութեան պարզև,
Հոգի-մարմինդ քայքայեցիր,
Հուր շինեցիր կեանքիդ արև,

Որ ներգործեց անժամանակ,
Վէրք շնորհեց քեզ անդարման,
Եիր ջահիլ դեռ պատանեակ,
Քեզ պատրաստեց մութ գերեղման:

Այդ շահեցար դու, միայն այդ,
Որ մահուան իդձ ստեղծեցիր,
Թախանձանքով վշտերացայտ,
Որ մահուան գործն արագացրիր:

Բայց անգութ էր մահն անիրաւ,
Դեռ չէր կամում քեզ հիւր լինել,
Կարճել կեանքդ կենսազրաւ,
Տանջանքներդ հանգիստ շնորհել:

ԿԵԱՆՔԻՅ ԶՐԿՈՒՈՂ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.

Արի գրկեմ վերջին անգամ,
Մանուկ կեանքիս, էլ մահառիթ,
Լսեմ խօսքերդ ինձ սուրբ պատգամ,
Ուրախութեանս միակ առիթ:

Այս մնացած ջախջախ կեանքիկս
Հրամաններդ նուէրք բերեմ,
Փայլերազուրկ փոքրիկ աստղիկս
Պարզ երկնքումդ պատսպարեմ:

Այդ իրաւ է, կեանքս է ինձ թանկ,
Դուք էլ թանկ էք բայց ինձ նոյնչափ,
Արի հօսէ, էլ, սիրոյ հանք,
Իմ պաղ կրծքին, քո սէրն անչափ:

Թէ կարող է նա աքսորել
Իմ անկողնուց անգութ մահին,
Գէթ կեանք՝ ժամով կը պարարէր
Կեանքից զրկուող սիրահարին:

Մահ էիր դու, ո՛վ սէր և կեանք,
Նուիրական հոգիներին,
Օրահասական ունէ տանջանք
Քեզ միշտ պաշտող քո խեղճ գերին:

Արի սփռէ քո սուրբ թւեր,
Կամ ցանկալի կեանք տարափիր,
Երևեցո՛ք քո փայլ պատկեր,
Կամ առ հոգիս, երկինք թռիլ:

Այս փոքրիկ կայծ ալրող սիրոյ,
Այնտեղ է բուն մեծ կայանը,
Գնա՛ դարձիր սկզբնականին,
Փակի՛ր այս թույլ տանջարանը:

ՓԱՅԼՈՒՄ ԷՐ ՀՈԳԻՆ.

Փայլում էր հոգին անմեղ ժախտով
Գարնան պարզ եթեր այն դէմքի վերայ,
Կեանք իրագործող հազար առիթով,
Խնձղանք արափում անզուգ գերակայ:

Որպէս փալ գարնան տարափն անձրեւին
Մեղմիկ հոսանքով ծաղկունքն է թըլուծ
Հալեացքը անմեղ սիւն էր սրտերին,
Որոնք ջախջախված, Նոր կեանք են հայցում:

Ստեղծուեց յանկարծ իմ մէջ վառ տենչանք,
Երբ հրաշք գէմքին ակունքս յառեցան,
Գտնուլ նորս մէջ իմ փառքի բաղձանք,
Նորանով առնել բիւր վշտերըս ցիր ցան:

Եւ կենդանացան իմ մէջ յոյս, հաւատ,
Մկրտուեց կեանքը մաքրագոյն սիրով,
Բեղմնուտ ուռճացաւ իմ հոգին վհատ
Այլ չէի հայցում կեանքին սոսկիւնով:

Ո՛վ, սովորոյթն էր, թէ անկար բնութիւն,
Որ իմ սուրբ բաղձանք մնաց անգնահատ,
Ոսկեղէն ուժով, գործուեց բռնութիւն,
Անբարիք եղձաւ իմ ազնիւ հաւատ:

Եւ բնութիւնք իւր յատուկ ուժով,
«Սիրուիլ» դուրս կորգեց խեղճ ստրկուհուց,
Զմուռեց ատելը մոռացութիւնով,
Ազատ ցանկութիւնքը մեռած էր վաղուց:

ՏԵՍԷՔ ԻՆՉ ՈՒՆԻՆՔ.

Ել ինչո՞ւ ստենք, տեսէք ի՞նչ ունինք՝
Նախապաշարուած, նահապետական
Ծոյլ երկրագործներ, չիմար տնտեսներ,
Անմարդ տղէտներ—շահի ստրուկներ,
Զարգուած հոգիներ—ապուշ երկչոտներ.

Ել ինչո՞ւ ստենք. գիւղում այդ ունինք:

Ել ինչո՞ւ ստենք, տեսէք ի՞նչ ունինք՝
Բարին ուրացած անբարոյական
Անարգ ուղղորդներ, թմրած հովիւներ,
Վատ, կաշառակուրծ—գէշ գատաւորներ,
Ապուշ բոշաներ—միշտ խաբեբաներ

Ել ինչո՞ւ ստենք. գիւղում այդ ունինք:

Ել ինչո՞ւ ստենք, տեսէք ի՞նչ ունինք՝
Անկեալ մոլորուած—մերթ անասնական
Անել գերիներ, ստրկուհիներ,
Կեանքին անընտել—լսկ վայրենիներ,
Լոյսը ատողներ—մութ զաւտողներ.

Ել ինչո՞ւ ստենք, գիւղում այդ ունինք:

Ել ինչո՞ւ ստենք, տեսէք ի՞նչ ունինք՝
Հոգով կուրացած—միայն մարմնական
Գող սրիկաներ—յափշտակողներ,
Պատուին անծանօթ, երախտամուռներ,
Շողոքորթողներ, պարտազլացներ.

Ել ինչո՞ւ ստենք. գիւղում այդ ունինք:

Ել ինչո՞ւ գաղենք, որ մենք պէտք ունինք
«Գործող» որերի, ժիր հովիւների,
Մեծ հոգիների, պայծառ մարդերի,
Ժիր գործողների, անկեղծ լաւերի,
Կրթեալ մայրերի, սուրբ տաճարների.
Որ իցէ յայնժամ ասենք բան ունինք:

ՄՈՒՈՒԹԵԱՆ ԲԼՈՒՐ.

Մոլութեան բլուր, կործանուիր հիմքից
Քո շքեղ պատիր ողջ տաճարներով,
Կրակ դուրս վիժիւր խորին անդունդից,
Տապալվիր ընկիր քո սուտ քուրմերով:

Խղճալու արժան ապուշ հոգիներ
Որ ել չկարծեն քո մէջ ծրարած,
Պաշտաման բախտի լիառատ հանքեր,
Մարդկային պատիւը յերկիր կործանած:

Մոլութեան բլուր, երկաթի կարկուտ
Ձգիր դէպի քեզ, նախանձոտ Տէրից,
Քո դէք, քո բազէնք որ լինին ջարդ-փուրթ,
Գառնան հող, մոխիր, խլուեն արմատից:

Որ մոլեծնունդ երգեր ու սլարեր
Չշարունակուին, առնուն կատարած,
Որ փող ու թմբկի արբեցնող ձայներ
Լռեն որսալուց, մնան վհատած:

Մոլութեան բլուր, շարժուիր յատակից,
Ընկիր ծովի մէջ հպարտ գլխակոր,
Տար քո պաշտօնեայք քեզ հետ աշխարհից,
Շօշափիր յատակը ծովի—[Ժաւ գլոր:

Որ քո սև պաշտպանք քեզ հետ վերջանան,
Տեղի տան պայծառ արդար նորերին,
Որ քո զոհ ու խաւնկ, ճենճեր չքանան,
Տեղի տան «սրբոց աղօթք»ներ խնկին:

Մոլութեան բլուր, գեղի կեանքի պաշտպան,
Առատ աշխարհի գիւթող գինիով,
Ենթարկուիր մուրող դու աղքատութեան,
Թոյլերն զբաղուեն թող աշխատանքով:

Որ աղքատութիւնն չքանայ երկրից,
Մերժուի այն անմիտ հրաշքով ապրուստ,
Դիմադիր ճակատը՝ թրջուած քրտնքից,
Որ առնու օրհնանք ոչ պատիր՝ յերկնուստ:

Երկրպագութեան որ սուրբ առարկայ
Դառնայ աշխարհում վաւեր գիտութիւն,
Որ նրա տաճար ողջից Գերակայ
Ոտքէ, տրորէ խաւար մարդկութիւն:

Որ կենդանեաց փոխ մտքերը զոհուեն
Կենսատու արդար ուղիղ գիտութեան,
Որ խնկերի փոխ հոգիքը ծխուեն
Մարդին մարդ առնող նրա վեհութեան:

Որ լերանց վերայ չերկրպագեն
Տէր եհովուային շողոքորթութեամբ,
Միակ տիրողին գլուխ խոնարհեն,
Մաքրագոյն հոգով ու ճշմարտութեամբ:
Հազար տարին օր, օրն հազար տարի,
Ասուր, խատատդ թնչ, էր ես վաղու՛մ,
Մոլութեան բլրան ընթացք ոչ բարի,
Տէրն է թոյլ տալիս, Տէրն է կործանում:

ԱՆՄԵՂ ԵՂՆԻԿ.

Ո՛վ անգութ որսորդ, անմեղ եղնիկիս
Քանի՞ հալածես սուր ու հուր ձեռքիդ,
Քանի՞ հետևես ի քէն խուսափողիս,
Ոյժ ու զօրութիւն տալով ոտքերիդ:

Ո՛ր գանդատաւոր քեզ երէտ խնդիր,
ձառելով իրան կրած վնասից,
Կամ ո՞ր զբնուած կեանքով ցաւալիր
Ցօղեց տարափեց քեզ արտասուքից:

Մատաղ ոստիկներ ջահիլ ծառերի
Եղան վեհիդ մօտ արդեօք ամբաստան,
Թէ՛ չքնաղաճիւս ծիլը ծաղիկների
Խնդրել խնդրեցին ի քէն դատաստան:

Արդեօք վտակներ պարզ ու գալարուն
Յողնեցան տալ կեանք ինձ տօթ ու շողում:

Արդեօք խոտիկներ ցօղով պարարուն
Պատժել կամեցան փորիկս անկշտում:

Եւ կամ արդեօք դու էիր սիրահար
Իմ հեզ ու հանդարտ փայլեցիկ դրութեան,
Խոյս տալուս համար, որ ինձ հրահար
Կամէիր առնել փաստով մոլութեան:

Ո՛չ, իմ կենսատուք կըխնայէին
Եղծել ու խել իւրեանց ստեղծած,
Շինել ու եղծել՝ կարգն է բնութենին,
Սահմանադրական է, բայց իւր գործած:

Հա՛, դառը փորձեր քեզ՝ չխրատեցին
Զգել յագենալը անմեղ արիւնից,
Մաքուր արիւնը, դեռ կեանքն անմեղին
Զուտ արեան շուրջը է քեզ կարեկից:

ԳԻՒՂԱՅՈՒՆ.

Զարկիր, հայհոյիր անասուններին՝
Պօռիկ գոմշուկին, մշակ եղներին,
Թափիր անարգանք, քրտնքոտ գեղջուկ,
Անասնեղից յետ՝ քո ծոյլ բուծ մանչուկ

Ա՛ռ ոտքիդ տակը, ծեծիր մահամերձ
Մօր հետ միասին, և կուռով անվերջ
Յառաջ տար կեանքիդ կուռ բուն անիւր,
Ապրուստ չէ լինում անկագ, անկուռ:

Վերջ պիտի դրած բայց այդ դրութեան
(Եւ լուսոտ ներկան այդ է պահանջում),
Որ հասցնում է մարդին անասնութեան,
Մարդի վեհութեանը՝ զարկում սպանում:

ԿԱՆԱՑ ՍԵՌԻՆ.

Դեռ սպանիրքո՞ հոգոյ մէջ, ո՞վ մարդկութեան ամբողջ կէս,
Դերազնիւր և ցանկալին—փակէ մրցման քո կրկէս.

Դեռ խարխափիր ըստրկօրէն, փակուած մանուկ աշխար-
հում:

Ամբողջութիւնդ նախապաշար, դեռ դրսինդ է փայփայում:

Հանդիսացիր դեռ մեղմամար՝ քնքոյշ հոտով պալասան,
Վայրի, յամառ անդուսպ կրքին, անվերջ հոգսի դերասան.

Դեռ նախնական կրիր քո լուծ, խաղաղ հանգիստ ան-
մուռնչ:

Ի՞նչ հարկ գետնից յարուցանել՝ իրաւունքի սուրբ
տրտունջ:

Կըգայ մի օր բնական կարգը կըտանէ իւր յաղթանակ,
Գազան կիրքը միշտ չի ստանալ փառք ու գովեստ, մրցանակ.

Դարեր կանցնեն իրաւութիւնը հոգի կառնէ և մարմին,
Համատարած կըհռչակուի—հաւասար են այր ու կին:

ՍԵՐԸ ՍԱԿԱՐԵԱՆ.

«Արի ինձ սիրեր, ես քեզ սիրում եմ,
Սէր փոխանակենք, երջանիկ լինենք

Յմահ կըսիրեմ, անսահ, երգվում եմ,
Սիրով երկուսէս մի մարմին կազմենք:»

— «Ի՞նչ է ձեր սէրը, ըոպեական բախտ,
Այդ պլատօնական ախտը թնչ անեմ,
Թէ ունիս կալուածք, դոյք, զանձ անսպառ,
Իցէ թէ յայնժամ ես քեզ կըսիրեմ»:

Պճնասիրութեան դեւին վաճառուած
Ժամանակակից հերոս գեղեցիկից
Այսպէս պատասխան հարցիս ստացալ
Սէր, սէր էի հայցում երբ ես նրանից:

Ամբողջ աշխարհը մթնեց իմ գլխին,
Երբ անգին սէրը տեսի սակարկած,
Մարմին էր առել աշխարհի հոգին,
Թէ ոչ սրտեղից անբնական արկած:

ԳԵՂՋՈՒԿ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԳ.

Ես քեզ եմ սիրում, ո՞վ հայ պատանի,
Իմ կեանքին, սրտին, հոգուն ընտանի,
Մթին անկիւնում, իմ անել բանտում
Խելագար դիրքով ես քեզ եմ սիրում:

Իմ մտածմունքներ, իմ նինիւր երգեր
Հեռու է ինձնից, երբ մեծաց ստուեր,
Քիւ են զբաղուած, միշտ քեզ են լիշում,
Քո վայելչաձև դիրքդ ակնարկում:

Գուլթանում, կալում քո «Հորովէլները»
Հոգումս են թագչում ալդ սիրոյ ձայներ,
Սիրել ու սիրուել ինձ չէ համարձակ,
Գաղտուկ եմ պաշտում քեզ, ով իմ հրեշտակ:

Նոր ծիւծիլ բեղեր—վարդի թերթիկներ,
Պայծառ փայլ աչեր, թուխ գանգուր մազեր,
Ամուր թեւ թիկունք, շնորհալի շարժում
Սոսկալի կերպով ուշքս են գրաւում:

Ինչո՞ւ ոչ մի բան աչքիս չէ ընկնում՝
Հէրն ու մէր, տուն տեղ և ոչ պաճուճանք-
Հաց, ջուր մոռացած, էր քեզ եմ յիշում,
Կրելով հոգումս ճնշում ու տանջանք:

Ես դեռ անգէտ եմ այս հարցեր վճռել,
Միայն գիտեցածս ուղիղն եմ ասում.
Հարուած, զան, մախանք չեն կարող զատել
Ինչ որ վճռել եմ, շատ վաղն իմ հոգում:

ԵՍ ԻՆՉ ԵՄ ԱՆՈՒՄ.

Յղացած ամպեր վերին սահմանում
Լիառատ ջրհոսք իւրեանց կենդրոնում
Տօթակէզ դաշտիս երբ չեն ոռոգում,
Այդ ջրի մեծ պաշար ես թնչ եմ անում:

Գեղեցիկ այգի բիւրաղդ բոյսատած
Ծառերով, ծաղկով համակ զարդարած

Երբ վարդ խնդրողիս չէ հիւրընկալում,
Այդ փայլ գեղաստան ես թնչ եմ անում:

Յօղատարափ դաշտ, վառ ծաղկանց բարդիւն,
Բնութեան կանաչ գորգ, գեռնոց խուլ հնչիւն,
Թռնոց կեանքոտ խաղ երբ չեն սփռվում
Անսփոփ հոգիս, ես թնչ եմ անում:

Դարնան հովախնամ ալեւոր անտառ,
Այնտեղ բնութեան երգեհոն կիթառ
Երբ ցաւըս ամոքել են անկարում,
Քարավազ ջրվէժ ես թնչ եմ անում:

Զովամբար մեծ սար փայլող խոտերով,
Կեանքիկ հովիտով, սառն աղբիւրներով,
Պապակ եղնիկիս երբ են հալածում,
Այդ կոյս բնութիւն ես թնչ եմ անում:

Ահագին լեռներ, ժայռեր իւր կրծքին,
Թանկագին մետաղք նոցա յատակին,
Երբ հարստութիւնը չէ ինձ զբաղեցնում,
Դոհար, ոսկի, արծաթ ես թնչ եմ անում:

Երկիր պարփակող ծով ականակիտ
Իւրեան յատակում մարջան, մարգարիտ,
Երբ երբ իմ աղէտքներ երկինք չէ տանում,
Ալիք, շոգենաւք ես թնչ եմ անում:

Պարզ յստակ երկինք, անհամար աստեղք,
Քաջափայլ լուսնեակ, անհուն տիեզերք,

Ինձ փառք ընձեռնել երբ են զլանում,
Այդ գեղեցկութիւնք ես ինչ եմ անում:

Երկինք դրութեամբ Համեստ գեղեցիկ,
Բոլորած լուսին, ակունք այրեցիկ,
Երբ լոկ նայելով Հոգիս է քաղում,
Անդարման ցաւը ես թնչ եմ անում:

Տրտում երեսով, այրի ցաւալիր,
Մանկահասակ կին, Հայեացք ոչ պատիր,
Նա զուրկէ ողջից, նորան եմ սիրում,
Այլուոյն չեմ ասիլ՝ «ես ինչ եմ անում»:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՀԱՍԱԽ.

Վերջապէս Հասաւ ծաղկադարձ գարուն,
Հիւր եկաւ վարդին սոխակը սիրուն,
Վերջապէս բացուեց գեղափայլ վարդը,
Կիթառը լարեց երգեակ սոխակը:

Է՛յ, Հոգեհատոր չքնաղ սիրական,
Աւետեց քեզ էլ լուրը փայլ գարնան,
Եւ կամ սիրահայց երգը սոխակի՝
Ազդեց քո Հոգուն, վարդագոյն Արփի:

Թէ աղբա՞ծ լինէր քեզ, բնութեան Հրաշք,
Ո՞վ ամբողջութեամբ իմ կեանքին տիրող,
Լոկ ձեւի Համար ձեր գիւթող Հայեացք
Ձէիք նուիրիլ—յետ դառնալ ժխտող:

Ո՞վ թէ զգայիք, է՛յ, վարդ ու բրբուռ,
Թէ ձեր էութիւն ես ինչ եմ սիրում,
Գուցէ խղճայիք ինձ ջահիլ կեանքում,
Որ կեանքս եմ մաշում, ուղիղն եմ ասում:

Այն չալ չալ աչքեր կարմիր լիք այտեր,
Որ հանգիստ Հոգումս ստեղծեն ալիքներ,
Անդադառնում են երբ Հայելից
Քանդում են Հոգիս, Հիմքից, յատակից:

Շահանակագոյն ձեր փայլուն մագեր,
Մերկ լանջքիդ Հովտում զոյգ անանասներ.
Յաճախ տեսնելով Հոգիս եմ մաշում,
Կենդանութեան սիւն բօյիդ զմայլում:

Ե՛լ բաւ է հոգեակ, հերիք է տանջես,
Անթօկ, աներկաթ գերես, շղթայես.
Բացիլ վարդերդ, գարունն է հնչում,
Տարփող երգեակդ ի զուր է կորչում:

Դու տնօրինիր վառուած սոխակին
Կեանք երանաւետ, կամ մահ ցաւական,
Վարդերդ սփռէ, կամ փուշը թաղիր
Նորա կրճքի մէջ, շրկէ գերեզման:

1884 p.

Ա. Ա.

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԻԲՐԵՒ ՎԵՐՋԱԲԱՆ ԳԵՐԱՊՈՍԻՒ
ԸՆԹԵՐՅՈՂՆԵՐԻՆ.

Տալով այս մեր գրքոյկը ձեր ձեռքը, ազնիւ
ընթերցողներ, մենք բոլորովին նպատակ և միջոց
չունէինք յառաջաբանի մէջ յիշատակած մեր աշ-
խատութեանց հետ ընտրողաբար վարուել, այն է՝
ընծայել ձեզ նրանք, որոնք իբր աւելի կը գրաւէին
ձեր ուշադրութիւնը:

Վասնորոյ թողնելով մնացեալները ապագայի,
առ այժմ այս մեր փոքրիկ կտորը երկասիրութեան,
մեր բարիք միայն աշխարհին ցանկացող մըտ-
քերի, — ձգու՛մ ենք ձեր անաչառ հայեցողութեան
առաջ, որը եթէ կունենայ մի գէթ փոքր արժա-
նիք — ընդ նմին պարտաւորացնելով ձեզ ևս՝ խրա-
խուսելու համար ընդհանուրին ծառայերու գործը,
աջակցել մեզ, մնացեալների լոյս աշխարհ դուրս
գալու համար. այսքան:

Գ. Խ.

Գերապաաիւ նպատող բաժանորդներին
շնորհակալեացս հաւատովքը մատուցանելուց ա-
ռաջ պատիւ ունիմ նուիրել խորին յարգանքս —
պատուարժան Տիկին Շուշանիկ Աբովեանցին,
պարոնայք՝ Բագրատ Տիտանեանցին, Անուշաւան
Աբովեանցին եւ գրաշար Ղահրաման Տէր-Սիմո-
նեանցին, որոնք ամենայն մի կողմով աջակցեցին
մեզ՝ գրքոյկիս լոյս տեսնելու գործի մէջ:

Աշխատասիրողը:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՅ ԱԶԳԱՆՈՒՆՆԵՐԸ:

ԹԻՖԼԻՉԻՑ

Օրինակ.

Օր. Մարիամ Աթարէգեան	1
Օր. Նունէ Թայիրեան	1
Օր. Արուսեակ Հեջուբեան	1
Օր. Եղիսաբէթ	1
— Սոփիա	} Մեղքումեաններ 1
— Գայեանէ	
Օր. Սոփիա Չաչիկեան	1
Օր. Մարթա Յովհաննիսեան	1
Օր. Մարգարիտ Սափարեան	1
Օր. Նատալիա Սափարեան	1
Օր Աննայ Խօջամիրեանց	1
Տ. Նունէ Յովսէփեանց	1

Պ. Աղէքսանդր Դաւթեանց	Օրէն.	1
Պ. Նձ		1
Պ. Զարմայլ Զալինեայ		1
Պ. Տիգրան Սարգիսեանց		1

ՀՈՒԼԱՎԵՐԻՑ

Պ. Պետրոս Գասպարեանց		1
Պ. Պօղոս Գասպարեանց		1
Պ. Մելքիսէդէկ Մեհրաբեանց		1
Պ. Բագրատ Բուղդանեանց		1
Պ. Մ. Նալբանդեանց		1

ՋԱԼԱԼ ՕՂԼԻՑ

Պ. Մկրտիչ Պօղոսեանց		1
Պ. Ստեփան Սօսեանց		1
Պ. Մնացական Աւետեան		1
Պ. Յարութիւն Կիրակոսեան		1
Պ. Աղէքսանդր Մարֆիրոսեանց		1
Պ. Լիւդվիգ Թաթուլեանց		1
Պ. Թումաս Աւետեան		1
Պ. Նազոր Յակոբեանց		1
Պ. Դարչին Թ. Տիտանեանց		1
Պ. Աւետիք Զիլաւեանց		1
Պ. Մնացական Բունիաթեանց		1
Պ. Մկրտիչ Բախչինեանց		1
Պ. Սարիբէգ Աւետեանց		1
Պ. Մկրտիչ Գործակալեանց		1

Դրամ

Պ. Մեխակ Աւետեանց	Օրէն.	1
Պ. Մատթէոս Աւետեանց		1
Պ. Ստեփան Շահպարտեանց		1
Պ. Արիստակէս Գրիգորեանց		1

ՕԶԻՈՆԵՑ

Պ. Բագրատ Տիտանեանց		5
Պ. Ներսէս Տիտանեանց		1
Պ. Աղէքսանդր Տիտանեանց		1
Պ. Սեդրակ Աբովեանց		1
Պ. Ստեփան Աբովեանց		1
Ուսուցիչ Պ. Մեհրան Բաղդասարեանց		1
Պ. Նոյի Վարդանեանց		1
Յովսէփ Վարդապետ Խարազեանց Հաղպատցի		1
Տիկին Աննա Վարդանեան		1
Պ. Սարգիս Տ. Դ. Երզնկեանց		1
Տ. Կատարինէ Երզնկեան		1
Պ. Պաւլէ Շահպարտեանց Այգեհատցի		1
Պ. Ստեփան Գուլարեանց		1
Պ. Յովհաննէս Տ. Թ. Թումանեանց Դսեղեցի		1
Պ. Խալաթ Խալաթեանց Լեջանեցի		1
Պ. Միքայէլ Շահմուրադեանց Արզւեցի		1
Պ. Վասիլ Սարգսեանց		1
Պ. Աղ. Տէր-Մելիքսեթեանց Գառգառեցի		1
Պ. Նիկալայի Տէր-Յովսէփեանց		1

- Պ. Պետրոս Պետրոսեանց Ուռուտեցի . 1
 Պ. Արտաշէս Տէր-Վարդանեանց Աղքորփցի 1
 Պ. Խաչատուր Շահնազարեանց Աշտարակցի 1
 Պ. Ասատ. Տէր-Վարդանեանց Գլխաբարակ 1
 Պ. Աղէքստանդր Աւետիքեան Ղարաքլիսից 1
 Պ. Գարեգին Գէորգեան *) . . . 1

*) Ներդրութիւն ենք խնդրում այն պարոններից
 և տիկիներից, որոնց անունները չտպագրուեցան բա-
 ժանորդաթերթերը մեր ձեռքը հասած չլինելու պատ-
 ճառով:

Վ Ր Ի Պ Ա Կ Ն Ե Ր

Երես	Տող	Սխալ	Ուղղւում
5	14.	ձեր տքնել	ձեր ալդ տքնել
6	14.	վրդովեցիք	վրդովվեցիք
7	1.	տիտաններեայն	տիտանների այն
8	10.	Տոկոսն	Տոկոսն
14	1.	յարմարցնում	յարմարացնում
15	23.	ծաղկեն կարներին	ծաղկենկարներին
16	22.	յլ	որ
17	8.	ճակտին	ճակատին
18	2.	տաճարի քամին	տաճարի ծառին
»	18.	թառամամիր	թառամիր
22	15.	լիրպ	լիրբ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0345063

